

CRVENI SULTAN

REHA ČAMUROGLU

Preveo Vladan Stojanović

Beograd, 2014.

Desilo se to odmah nakon Božića 1904. godine. Početkom januara. *Müsyü* Šarl uspravio se u postelji. Možda zato što je oslovljen s *müsyü* ili zato što je bio na pragu novog nervnog sloma. Podigao je cigaretu s noćnog stočića. Zapalio ju je drhtavim rukama čoveka koji se dugo pekao na pustinjskom suncu.

Latifet, njegov najveći uspeh u ovom gradu, spavala je. Njeno glasno hrkanje nimalo nije pristajalo uz gola leđa kojima je bila okrenuta k njemu. Posmatrao ju je ravno-dušno. Da je mogla da mu presretne pogled, naježila bi se. Onda je povukao još jedan dim.

Kako je pre velikog osvajanja, pomislio je, bilo uzbudljivo odvući ženu u krevet, naročito udatu muslimansku ženu. Bilo je to nešto poput slobode, izazova. Ravno izjavi: *Puca mi prsluk za sve vas.*

Često se pitao kakva bi mu žena u Briselu mogla pružiti ovakvo zadovoljstvo. I svaki put bi pomislio kako bi morala pripadati kraljevskoj porodici...

Pohlepno je udisao dim, naslonjen na uspravljani jastuk. Ponovo je pomislio kako ništa od toga više nije važno.

Naglo je zbacio pokrivač i ustao iz kreveta. Protegnuo se. Zagledao se tupo u slabašnu svetlost koja je pokušavala da prodre kroz prozore. Uprkos dobro naloženoj peći, bilo mu je hladno. „Latifet“, progovorio je tihim, kolebljivim glasom. Kad nije odgovorila, obratio joj se nešto glasnije: „Latifet!“

Prekrivači su se pomerili, otkrivajući kao ugalj crnu kosu i sanjive sivoplave oči. Progovorila je grubim, gotovo muškim glasom: „Šta je, Žorise?“

„Hajde, ustani“, reče Šarl. „Skuvaj nam kafu.“ Govorio je na turskom. Reči su mu padale s usana. Osećao je potrebu da se sagne i podigne ih s poda. Naređivao je ženi ne samo glasom već čitavim telom.

Latifet se na jedvite jade uspravila u sedeći položaj. Smešta je posegnula za haljinom. Vragolasto se osmehnula i pohitala u kuhinju, ubeđena da je Šarlovo naređenje samo deo lascivne, strastvene igre.

„Hej, šta to opet nije u redu s tobom?“, pitala je iz kuhinje. Govorila je glasnije, da bi bila sigurna da će je čuti. „Nekada bi odmah zaspao posle znaš-već-čega. To već dva meseca nije slučaj. Nešto kriješ od mene.“

Šarl se već bio obukao kad su njene reči, poput pesme dalekog vetra, stigle do njegovih ušiju. Gledao je kroz prozor. „Posle znaš-već-čega...“, promrmljao je. „Čemu to uvijanje? Reci posle čega! Pa, šta da ti kažem? Odakle da počnem?“ Osmehnuo se, prvi put toga dana.

Donela je kafu ne u malim turskim, već u većim engleskim šoljama. Navikla je da pije iz njih. Šarl je sedeo u jednoj od dve fotelje. Strogo i ponosno motrio je svoju robi-

nju, svoju *konkubinu*. Prvi put je ovu vrstu ponosa osetio kad mu je Latifet rekla: „Shvatam. Pitaš se kakav je turski muškarac. Želiš da ti to otkrijem.“ Znao je da je njegova partnerka inteligentna osoba. Odmah bi ga razumela, iako bi se isprva zaprepastila ako bi joj ispričao sve što ima da se kaže o vremenu oko njegove osamnaeste, drugim rečima pre jedanaest godina, dok sede u foteljama i pijuckaju kafu. Njeno *razumevanje* bilo bi jedinstveno, ni nalik Aninom ili Hristoforovom. Shvatila bi ga pomoću vernosti istini. Nedugo potom zasula bi ga predlozima usmerenim ka rešenjima. Ili bi ga zasula pitanjima i izjavama poput *Imam tog i tog rođaka* ili *Kakvu korist imaš od toga?* Ti predlozi i pitanja bili bi od pomoći turskom muškarcu, ali ne i njemu, pomislio je.

„Zbilja si izgubljen u mislima“, reče Latifet nakon što je gucnula kafu. Ličila je na ljupkog vrapčića. „Veruj mi kad ti kažem da život nije vredan tolike brige“, dodala je. „Budi kao moje ime¹, površan i opušten. Zašto bi i od ovog sveta pravio pakao, kad nas on ionako već očekuje razjapljenih čeljusti?“

Šarl joj se obratio staloženim tonom mačke koja ne želi da uplaši vrapca: „Te misli postoje odvajkada, verovatno hiljadama godina. Siguran sam da se nisu nimalo promenile.“

Rekla je: „Da. U tom slučaju, Vaše veličanstvo, sklopite rečenicu kakvu niko nije smislio pre vas, *müsyü* Šarl.“ Kad je rekla *müsyü*, učinila je isto što i svi Turci; napućila je usne da bi produžila poslednje *ü*, kao da gleda nešto zbilja odvratno.

¹ Tursko ime *Latifet* znači zabava, šala.

„Odlazim“, reče Šarl.

„Pitam se da li je Ana u pitanju“, reče Latifet. „Da li je saznala za nas?“

„Nije. Nema to nikakve veze s njom. Kako si, za ime sveta, došla na tu ideju?“ Osećao se čudno; nije znao da li da se smeje ili da plače.

Obukao je debeli kaput. Latifet mu je dala polucilindar. Vrhovima prstiju pomilovala ga je po tankim, svetlosmeđim brcima. Nagnuo se radi ovlašnog, kratkog poljupca, ali dočekala ga je čulnim, pohlepnim usnama.

Izašao je na Ulicu Kalavi. Podigao je okovratnik i zavukao ruke u džepove, suočen s vlažnom januarskom hladnoćom. Desnom rukom napipao je drvenu dršku pištolja, neobičan modni detalj za glavnog tehničara američke kompanije *Singer*. Udahnuo je duboko. Skinuo se do gole kože, zatim se obukao od glave do pete i susreo s dobrim starim prijateljem u džepu. Mogao je da se uhvati ukoštac s čitavim svetom, dok god je imao kaput na leđima i revolver u džepu.

Kade-i Kebir² je već bila osvetljena uljnim lampama. Da... njegov džepni sat pokazivao je pola osam uveče. *Pretpostavljam da volim Peru*, pomislio je. Takva misao javljala mu se najmanje jednom dnevno.

Krenuo je nizbrdo do Tomine radnje s mlečnim proizvodima. To mu je postala navika. Odlazio bi u Tominu

² *Cadde-i Kebir* je bilo otomansko ime Avenije Istiklal. Sadašnje ime dobila je u drugoj polovini devetnaestog veka. Veliki broj otomanskih intelektualaca, mladih plemića i imućnih ljudi okrenulo se posle reformi Zapadu i prihvatilo zapadnjački način života. Kade-i Kebir ispunila se luksuznim zgradama, evropskim radnjama, kafeima itd.

radnju kad god bi posetio Latifet, kad god bi mu se usne susrele s njenim. Pojeo bi *kazandibi*³ pre no što bi se vratio kući. Trudio se da sve što čini ima neki smisao. Za ovu naviku još nije uspeo da pronađe razumno objašnjenje.

Bilo je u Istanbulu drugih mesta, sličnijih briselskim anarhističkim kafeima nego što je Tomina prodavnica mlečnih proizvoda, ali Šarl nikako nije mogao da ih zavoli. U Briselu su takva mesta posećivali siromašni buntovnici. U Istanbulu su ih opsedali pripadnici viših klasa, koje je Šarl iskreno prezirao. Nije ih mrzeo zbog toga što on sam nije imao novca. U ovom gradu važio je za dobrostojećeg. Ovde bi za mesec dana zaradio više nego što je zaradio za čitav svoj život. I Ana je držala časove francuskog. Nisu se razbacivali novcem, pa im je ušteđevina rasla iz meseca u mesec. Tri puta nedeljno jeo je *kazandibi* u Tominoj radnji i ostavljao pozamašne napojnice. To je bilo dovoljno da postane cennjena mušterija.

Opet je sa zadovoljstvom pojeo *kazandibi*, ostavio napojnicu malo manju od računa i izašao na Kade-i Kebir. Koračao je ka Ulici Sofajali, u kojoj je živeo. Po glavi mu se motala još jedna misao, nejasnog značenja. Važna misao. Padala mu je na pamet svake večeri. Imala je ime. Zvala se Ana.

Hodao je kao da je u Briselu. Pokušavao je da dozna da li ga iko prati. Razmišljao je o Ani, koja je već osam godina predstavljala središte njegovog života.

Nisam u Briselu, često je podsećao sebe, ali sumnje i brige koje su još u mladosti postale sastavni deo njegovog ži-

³ Turski puding od karamele.

vota prirasle su uz njega kao druga koža. Nisu ga napuštale ni kad je postao glavni tehničar kompanije *Singer*.

Znao je to i Čerkez Dževat Bej. Znao je to dobro. Zbog toga je postajao nevidljiv kad god bi počeo da sledi sumnjivca. Preobražavao se u prodavca đevreka ili boze, s bradom ili bez nje. Večeras je naizgled spor i nezainteresovan prodavac boze žustro koračao za Šarlom.

Šarl je otključao golema vrata svoje kuće. Kroz njih je pokuljao topli vazduh. Zakrkljao je, zato što je u kući bilo kao u rerni. Ani je uvek bilo hladno. Peć je gotovo neprestano gorela, zato što je veoma retko izlazila iz kuće.

Nije očekivao da će mu reći *Dobro došao kući, ljubavi moja!* Takve reči nisu ga nikad dočekivale kad bi došao nakon pojedenog *kazandibija*. „Zdravo, Šarle! Već si se vratio kući?“ ili „Zdravo, Šarle. Dobro došao!“, obično bi bilo prvo što bi uveče čuo. Ana nikad nije odstupala od svog dnevnog rasporeda. Uvek je jela u šest, bez obzira na to da li je Šarl bio kod kuće. Ako bi stigao kući do pola sedam, pitala bi ga: „Da li si gladan, dragi moj?“ Ako bi došao posle sedam, nije pitala ni to.

Pokušao je da započne razgovor pitanjem: „Kako si provela dan?“

Odvratila je šturo: „Dolazile su Pajlun i Rakel. Držala sam časove.“ Ućutala je. Pretvarala se da čita jako zanimljivu knjigu.

„Počinje iz početka“, promrmljao je Šarl.

Napala ga je kao mačka: „Šta to počinje iz početka?“

Ćutao je.

Sad je ona narušila tišinu. „Šta je posredi? Šta počinje iz početka?“

„Ništa. Ništa, draga.“ Trudio se da zvuči što ljubaznije. Ponovio je: „Zbilja ništa.“

Nastavila je, hladna kao led: „Zbilja? Nećemo valjda početi iz početka? Nećemo, zar ne?“ Glas joj je zatitrao pre no što se razdrala: „Pokvarena lažovčino!“ Odbacila je debelu knjigu od sebe. S treskom je pala na podne daske.

Pobudila je njegovu radoznalost. Shvatio je da predstojeći sukob nema ništa s Latifet. U njegovom životu bilo je nekoliko *Latifet*, koje nisu ličile jedna na drugu. Nikad se zbog njih nije posvađao s Anom. To ne znači da neće, ali bacanje knjige na pod nagoveštavalo je mnogo ozbiljnije nevolje. To je pogotovo važno za reči *pokvarena lažovčino*. Skupio se u stolici i uspeo da prozbori: „Šta se dešava, draga moja? Šta nije u redu? Šta sam učinio?“

„Šta si učinio?! Usuđuješ se *mene* da pitaš? Da li smo došli da živimo u nepoznatom gradu, s nepoznatim ljudima, da bi sve počelo iz početka? Znaš li šta radiš, Šarle? Misliš li da sam glupa? Zašto smo pobjegli iz Brisela? Odgovori mi kad te pitam!“

„Radi vlastitog dobra“, odgovorio je s teškom mukom. „Došli smo ovamo da bismo počeli novi život. Došli smo ovamo zato što ništa nije išlo onako kao što bi trebalo. Došli smo zato što smo se zavaravali. I, ponajviše, zato što smo želeli da ostarimo zajedno.“ Koristio se mnogo puta izgovorenim rečenicama.

„Tako je“, reče Ana. „Misliš li da bi trebalo da ti verujem?“

„Zašto mi ne bi verovala, draga moja?“

„Zašto?“, povikala je. Gnevno je skočila sa stolice i istrčala u hodnik. „Dobro, Šarle! A šta je onda ovo?“ Govorila je o revolveru koji je izvukla iz džepa Šarlovog kaputa. „Šta je, dođavola, sad pa ovo, Šarle? Šta ova prokletinja predstavlja? Kako se našla u tvom džepu? Zašto se ponovo našla u tvom životu? Odgovori mi, Šarle! Odgovori mi!“ Delovala je iscrpljeno. Srušila se u stolicu i nastavila: „Zašto, Šarle? Zašto sada? Zašto sve počinje iz početka?“ Briznula je u plač.

Nastavio je da sedi. Skupio se u stolici još više. Konačno je skupio malo kuraži. Ustao je i prišao Ani. Zagrlio ju je i rekao: „Nameravao sam da ti se poverim, ljubavi moja. Učinio bih to večeras ili sutra. Molim te da mi veruješ kada ti kažem da nisam želeo išta da sakrijem od tebe.“

Između jecaja, Ana je prozborila: „Šta? Šta ćeš mi reći? Šta ima da se kaže, Šarle?“ Neprestano je ponavljala te reči.

Znao je da razgovor s njom u takvoj situaciji ne bi imao svrhe. Sem toga, uhvaćen je na delu, sasvim nepripremljen. Bolje da ne pokušava da išta objasni. Samo bi pogoršao stvar. Mora da dobije u vremenu, bar do sutrašnjeg doručka. Do jutra će smisliti uverljivo objašnjenje. „Hajde, dušo“, rekao je. „Hajdemo u postelju. Nastavi da plačeš u krevetu. Molim te, ne lomi mi srce, molim te. Sve ću ti ispričati.“ Pomogao joj je da ustane. Odveo ju je do spavaće sobe.

„Tako znači“, reče Fikrija, „postao si prodavac boze?“

„Pa, nisam imao kud“, reče Čerkez Dževat. Umalo se nije grohotom nasmejao. Fikrija se nikad nije lako predavala.

Nastavila je svoju igru. „Pretpostavljam da si ponovo na državnom poslu“, rekla je pošto je Dževat klimnuo glavom. „Pa, Dževate Beju, čime se baviš poslednjih dana?“

„Situacija je ovog puta zaista komplikovana“, reče Dževat. Izuo je duge čizme, kakve se nisu mogle videti na nogama prodavaca boze.

„Tvoji poslovi su uvek komplikovani, Dževate Beju“, snobljivo će Fikrija.

„Ne bih se složio. Ali ovog puta opasno se zakuvalo. Umešani su i neki stranci.“

Kad god bi čula reč *stranci*, Fikrija bi pomislila da je napadaju demoni. Zadrhtala bi, pokušavajući da suzbije nagon za recitovanjem molitvi protiv zlih duhova.

„O kakvim strancima govoriš?“

„O, ženice! O nekim strancima. Tu je taj tip, Belgijanac. Tu je i američka kompanija koja prodaje šivaće mašine. Mislim da se zove *Singer*. On radi za tu kompaniju. Važan je čovek. U očima mu se vidi da je nevaljašan.“

Fikrija kao da nije čula ostatak njegovih reči posle *Singer*. „Mužu moj. Te šivaće mašine su neverovatno dobre. Oduševio bi se kad bi ih video na delu.“

„Bože blagi! Poveravam ti službene tajne, a ti krećeš s tom pričom! Tako mi i treba kad o državnim poslovima divanim sa ženom.“

Fikrija je promenila pesmu. „Ne ljuti se na mene. Na trenutak sam se zbunila. Dobro, pričaj mi o tom zamešateljstvu. Kakve veze ima taj stranac s državnim poslovima?“

Uspravio se na divanu. Podvio je stopalo pod sebe i izvadio tabakeru iz unutrašnjeg džepa sakoa. Prineo je cigaretu ustima i pripalio je. Radio je to polako, kao da se naslađuje ženinom radoznalošću. Progovorio je s ozbiljnim izrazom na licu: „Tvoj muž upravo to pokušava da dozna. Taj tip gotovo četiri godine boravi u Istanbulu. Držali smo ga na oku, ali ništa nije privuklo našu pažnju. Pre dve nedelje susreo se s dvojicom pripadnika Jermenskog pokreta otpora. Izgleda da su pokušali da organizuju tajni sastanak. Dobro ti je poznato da u ovom gradu nema tajni! Verovatno im se zbog nečega đavolski žuri, zato što su se odonda svakog drugog dana sastajali i vodili tajnovite razgovore. Opozvao sam dotadašnje istražitelje i preuzeo praćenje mete na sebe. Taj tip nešto smeru, ali ne znam šta. Ko je taj tip? Zašto je tako poseban? Zašto su se Jermeni baš njemu obratili?“

„Zar ne postoji lakši način da to doznaš?“, prekinula ga je.

„A koji bi to način bio, Fikrija?“ Dževat je, smejući se, bockao suprugu.

„Lakši način bio bi da ga uhvatite, dobro izmlatite i doznate šta smeru.“

„Savršena ideja, draga moja. Smislila si sjajno rešenje. Koliko sutra ću te poslušati. Ne bi bilo loše da počneš da

se pakuješ, da bismo spremno pošli u izgnanstvo kad njegova žena otrči u ambasadu po pomoć. Ne znam gde ćemo završiti. U Jemenu ili Fezanu, stvarno ne znam. Sledićemo svoju sudbinu.

Fikrija se postidela što nije razmišljala o posledicama svog predloga. Oprezno je prozborila: „Uh, priči nikad kraja. Sigurno si gladan. Doneću ti nešto za jelo.“ Zaputila se u kuhinju brzim i sitnim koracima poput devojčice.

Dok se bavila u kuhinji, Dževat je razmišljao o njenom pitanju. Razgovori s njom uvek su bili plodonosni. Svaki put skrenula bi mu pažnju na nešto o čemu nije razmišljao. Zašto baš taj čovek? Šta je ovog stranca činilo drugačijim? Da je bio otomanski podanik, mogao bi da istraži njegovu prošlost i pronađe neke odgovore. To u ovom slučaju nije bilo moguće. Pomislio je da bi kompanija *Singer* mogla biti rešenje. Šta on tamo radi? Saznali su da je glavni tehničar, ali čime se glavni tehničar *Singera* bavi? I na koji način je povezan s Pokretom otpora? Da li razmenjuje poruke s inostranstvom? Ali zašto bi im bio potreban za tako nešto? Znao je tačno ko je odgovoran za komunikaciju, što je isključivalo tu mogućnost. On radi nešto drugo, nešto mnogo krupnije i značajnije. Šta bi to moglo biti? Pomoglo bi mu kad bi saznao čime se taj tip zapravo bavi.

„Skuvala sam supu od povrća, zato što je mnogo voliš“, reče Fikrija kad je ušla s poslužavnikom. Iz ovog ili onog razloga izgledala je zavodljivo.

„Da, volim je“, reče Dževat. Šljepnuo ju je po butini i do-
dao: „A volim i druge stvari.“

Doručkovali su u tužnom raspoloženju. Anine oči behu crvene i nadute od silnog plača. Šarlu je pripala muka od griže savesti. Džinovski znak pitanja lebdeo je iznad stola. Nisu smeli da se pozabave njime zato što su bili umorni i na izmaku strpljenja i zato što nisu znali s čim će se suočiti. A možda nijedno od njih nije želelo da povuče prvi potez.

Šarl je iznenada prozborio: „Hristofor.“ Ana nikad ovo ime nije povezivala s nečim neprijatnim. Smatrala ga je jedinim pravim prijateljem u ovom gradu. Posle toliko godina druženja s Hristoforom, njegovom suprugom Marijom i kćerkom Robinom, smatrala ih je porodicom. Išle su na operete, opere i druga zabavna mesta. Ručavali su i pili zajedno i dugo razgovarali. Gledali su i Saru Bernar u Aznavur teatru. Ana se te večeri potpuno izgubila u prostoru i vremenu. Kao i svaka supruga, svila se oko muža i svu pažnju usmerila na binu. S Marijom je razgovarala o najpoverljivijim porodičnim pitanjima. Njena prijateljica stalno se žalila na kćer Robinu, neudatu u dvadeset petoj. Često je govorila: „Misli samo na čitanje, na čitanje i politiku.“ S dubokim uzdahom požalila bi se na muža, koji je podržavao kćerkina nesvakidašnja i štetna interesovanja.

Zato se zaprepastila kad je Šarlova prva reč tog jutra bila *Hristofor*.

„Šta je s Hristoforom? Kakve on veze ima sa svim tim?“, upitala je iznenađeno.

„To je bio njegov zahtev“, reče Šarl. Davao je sve od sebe da je ubedi u to da govori o običnoj stvari.

„Kakav zahtev? Šta je zahtevao od tebe? I kakve to ima veze s činjenicom da nosiš pištolj u džepu?“

„Plaše se da ih neko sledi“, odvratio je Šarl. Palo mu je na pamet da samo komplikuje i otežava situaciju.

„Ko? Ko se plaši toga? Hristofor i Marija?“ Govorila je sarkastičnim tonom.

„Ne, ne njih dvoje, već Hristofor i njegovi prijatelji“, reče Šarl. „Želeli su da se sastanemo. Rekli su mi da sam im potreban. Eto zašto ga nosim. Sastali smo se nekoliko puta. Na svakom sastanku bili su zabrinuti i uplašeni. Ponavljali su da žele da budu veoma oprezni. Njihovo raspoloženje se iz nekog razloga prenelo na mene. Počeo sam da nosim pištolj.“

„Tako znači?“, reče Ana. „I šta je bio njihov zahtev? Zašto si im bio potreban? Hoćeš da kažeš da nisi bio dovoljno radoznao da ih pitaš, da ti, Šarle Eduare Žorise, nisi bio dovoljno radoznao da ih pitaš...“

„Ne, nije tako“, rekao je Šarl. „Već sam ti objasnio prirodu zahteva. Hristofor je hteo da se sretnem s njegovim prijateljima. To je bio zahtev. Potreban sam im zbog svojih veština. To je sve.“

„A otkud oni znaju za tvoje veštine? I kojim veštinama raspolažeš, Šarle? Ko su ti ljudi? Da li su zainteresovani za tvoje veštine u osvajanju žena? Ne zanimaju ih *te* veštine, zar ne? Da ih možda ne zanimaju tvoje veštine u popravci i montiranju šivaćih mašina? Ni to nije slučaj, jelda? Da možda nisu saznali za veštine koje si koristio u Belgiji? Da li se Hristofor sprijateljio s nama samo zbog njih? Šta misliš? Da li je to istina? Pa, kako ih je otkrio? Pusti me da

pogađam. Nije saznao za tvoje veštine u Belgiji. Ako imalo poznajem svog muža, on je svojevolumno Hristoforu ispričao sve o njima. Učinio je to s mnogo ponosa. Moj suprug govorio je o svojim izuzetnim veštinama da bi mu dao do znanja da nije običan mehaničar. Da li sam pogodila, Šarle? Moj suprug mu je sigurno sve ispričao samo da bi video za-prepašćenje i divljenje u njegovim očima. Da li je to istina? Zar te to ne podseća na citat iz nekog petparačkog romana, Šarle? *Hej, Hristofore, možda imaš radionicu za obradu skupocenog nakita, ali ja imam zbilja krvavu prošlost. Ja sam strašan čovek. Mogu da razbijem čitav svet na komade. Možda me smatraš mirnim, porodičnim čovekom. Znaj da tako izgledam samo da bih ugodio Ani.* Imam li pravo, Šarle? Da li je tako bilo?“

„Ma hajde, Ana. Ništa se ne dešava. Samo smo se dva ili tri puta sastali i popričali. To je sve. Ničeg drugog tu nema!“

„Ali nešto će se desiti, zar ne? I ti to znaš, Šarle. Ma, jedva čekaš da se to desi“, rekla je Ana. „*Singer i kazandibi* tri puta nedeljno... Zar ti to nije dovoljno? Moraš da uništavaš da bi drugi mogli da grade, zar ne? Ti ćeš nastupiti kao uništitelj, da bi Hristofor s prijateljima mogao biti graditelj. Baš lepo, zar ne!“

„Možda prebrzo donosiš zaključke, Ana?“, jalovo je protestovao. Nekako je prihvatio da Ana ima pravo, uprkos onom što je govorio ili tvrdio.

„Poštedi me besmislica, Šarle! Da se nisi usudio da mi pričaš kako ovde ima ugnjetavanja i nema slobode. Znali smo to pre no što smo došli u Tursku, stoga ne može biti

istina da ti je Hristofor s jermenskim prijateljima otvorio oči, kao što nije istina da se situacija naglo pogoršala od našeg dolaska. Prestani da zamajavaš i mene i sebe! Ne čini ono što si naumio, ma o čemu da se radi! Prestani da se sastaješ s tim tipovima, zato što sam sigurna da će i ta priča imati tužan kraj.“

Šarl je šetao mostom Zlatni rog. Nije mogao da se seti kada i kako je tu dospeo. Sećao se da je poljubio Anu na pragu i da mu je dala šešir, što je značilo da su se rastali u prijateljskom raspoloženju. Nije joj slomio srce. I to je nešto.

Kupio je đevrek sa susamom. Sručio se u pletenu stolicu u čajdžinici. Jeo je đevrek i pijuckao čaj na jetkoj januarskoj hladnoći. Posmatrao je tamnoplave vode Zlatnog roga. Osetio je da se nalazi na prilično otkačenom mestu, na kom su i čašice za čaj imale erotičan *uski struk*. Navikao je da se iznenada oseti kao tuđin u gradu u kom je živeo poslednje četiri godine i koji je u priličnoj meri obožavao. Osećaj nepripadanja najčešće se javljao kad bi prešao most i zašao u četvrt Galata. Uvek bi na ovoj strani zaliva prvo zapažao siromaštvo i bedu: decu koja se neprestano trude da nekom nešto prodaju, prosjake, pse lualice koji željno očekuju zalogaj suvog hleba ili iznutrica, religiozne ljude u neobičnoj odeći što liči na dronjke i ulične prodavce koji zimi i leti idu polugoli. Viđao je ljude koji tegobno rade da bi zaradili hleb nasušni bacajući ribarske mreže u dubine Zlatnog roga i strpljivo čekajući ulov. Taj kraj je ličio na radničke četvrti u Belgiji, ali bio je mnogo haotičniji.

„Samo što ovde postoji neobično stanje zadovoljstva kakvog u Belgiji nema“, razmišljao je glasno. Gledao je kako se ova ista sirotinja tiska po ulicama i viče: „Živeo sultan!“ *U siromašnim četvrtima Belgije onaj koji bi vikao slične stvari ne bi dugo opstao, pomislio je.*

Crveni sultan... svi njegovi neprijatelji – Grci, Jermeni, Arapi i mladoturci – tako su ga zvali. Šaptali su o njegovim tamnicama i mučionicama, o leševima koje je voda ujutro nanosila na obale. S neskrivenom mržnjom, strahom i ponekad sa zavišću, grdili su čoveka koji je trideset godina vladao golemim carstvom. Ana je imala pravo u pogledu opozicije. Svi su pripadali eliti. Imali su dobre poslove koji su donosili mnogo novca, ili su bili sinovi paša i plemića. Šarlu je bilo jasno da narod voli Crvenog sultana, dok ga elita – uključujući i ljude u neposrednom okruženju – mrzi iz dna duše. Običan svet mislio je da i loš sultanov paša može postati veliki vezir, ali da sam sultan nikada ne može biti loš. Sultan je bio jedino biće u senci minareta koje je omogućavalo opstanak haosa, koji su Turci nazivali redom.

Iznenada se setio Aninih reči: „Sigurna sam da će i ta priča imati tužan kraj.“ Šta može biti gore od ovog spektakla? Setio se pitanja koje je Ana često postavljala: „Ko to kaže?“ Bacio je komad đevreka galebovima, koji su kružili iznad zaliva vrebajući zalogaj, i pomislio: „Šta ja ovde predstavljam?“ Šta bi mislio i kako bi se osećao da je rođen kao neko od ovih ubogih Turaka? Ana je u jednom pogledu grešila. Revolver u džepu nije ga činio onakvim kakav je bio u Belgiji. Preobrazio se. Tamo je nosio pištolj samo kad je zalazio u radničke četvrti. Ovde je pripadao drugoj društvenoj klasi. Ovi ljudi ne govore francuski, a on ne govori turski dovoljno dobro